

zdecydowanie większa w porównaniu do mleka produkowanego w rejonach typowo rolniczych. Istotny wpływ na zawartość ołowiu i kadmu w mleku miało konkretne miejsce jego produkcji, a nie sam rejon.

Piśmiennictwo

1. Arciuch H.: Medycyna Wet. 48, 86, 1992.
2. Bodak E., Dobrzański Z.: Ekotoksyczne problemy chowu zwierząt w rejonach skażeń metalami. Wyd. AR Wrocław, 1997.
3. Dobrzański Z., Kołacz R., Bodak E.: Medycyna Wet. 52, 570, 1996.
4. Górka A., Litwińczuk Z.: Medycyna wet. 52, 591, 1996.

5. Kołacz R., Dobrzański Z., Bodak E.: Medycyna Wet. 52, 686, 1996.
6. Litwińczuk A., Barłowska J., Zamielska L.: Mat. Symp. Nauk. nt. Produkcja zwierzęca a środowisko przyrodnicze. Wyd. AR Lublin, 1993, s. 114.
7. Litwińczuk A., Litwińczuk Z., Gnyp J., Białas E.: Annales UMCS, sec. EE 15, 59, 1997.
8. Litwińczuk A., Zamielska L., Gnyp J., Tietze M.: Zesz. Nauk. Przegł. Hod. 14, 175, 1994.
9. Monkiewicz J., Geringer H., Nicpoń J.: Medycyna Wet., 50, 162, 1994.
10. Popiołek M., Krukowski H.: Annales UMCS, sec. EE, 15, 247, 1997.
11. Szkoda J., Żmudzki J.: Bromat, 29, 375, 1996.

Adres autora: dr hab. Anna Litwińczuk, ul. Akademicka 13, 20-950 Lublin

Praca oryginalna

Original paper

Występowanie *Toxocara* spp. oraz innych pasożytów jelitowych u psów i kotów

TOMASZ LUTY, HANNA MIZGAJSKA*

Klinika Weterynaryjna, ul. Rogozińska 53, 62-095 Murowana Goślina

*Katedra Biologii i Ochrony Przyrody AWF, ul. Królowej Jadwigi 27/39, 61-871 Poznań

Luty T., Mizgajska H.

Prevalence of *Toxocara* spp. and other intestinal parasites in dogs and cats

Summary

The prevalence of intestinal parasites was evaluated by fecal examination of 445 dogs and 105 cats from the Poznań area within one year (1997/1998). The most common parasitosis in dogs and cats was toxocarosis; *Toxocara* spp. eggs were detected in 140 dogs (31.5%) and 41 cats (39.1%). The highest prevalence of *Toxocara* spp. was found in dogs and cats up to the 3rd month of age. Some results and observations suggest that cats may play as important a role as dogs in soil contamination of *Toxocara* spp. eggs in the Poznań area environment. Additionally, in examined pets the eggs of *Toxascaris leonina*, *Trichuris vulpis*, *Echinochasmus perfoliatus*, some hookworms and tapeworms as well as oocysts of coccidia were detected.

Keywords: *Toxocara* spp., intestinal parasites, dogs, cats.

Zainteresowanie nicieniem rodzaju *Toxocara* spp. w ostatnich latach wyraźnie wzrosło, zwłaszcza w aspekcie transmisji tego pasożyta na człowieka. Toksokaroza u ludzi jest zoonozą, którą na ogół przypisuje się inwazji gatunku *Toxocara canis* (1). Jednakże istnieją podstawy aby przypuszczać, że rola *T. cati* pod tym względem jest niedoceniana. Obserwacje prowadzone w środowisku wielkomiejskim dotyczące stopnia zanieczyszczenia gleby jajami *Toxocara* spp. (11), zwyczajów kotów (18) oraz ekstensywności ich zarażenia (10) sugerują, że zwierzęta te mają bardzo duży udział w zanieczyszczaniu środowiska jajami pasożyta dostępnymi dla żywicieli przypadkowych.

Aktualne badania dotyczące częstości zarażenia *Toxocara* spp. u psów i kotów w Polsce są nieliczne. W latach dziewięćdziesiątych prowadzono je w województwie warszawskim (7) i lubelskim (8) oraz we Wrocławiu (13), Poznaniu (12) i Olsztynie (5, 16), przy czym dotyczyły one głównie psów. Mniejsze zainteresowanie kotami w tym względzie było związane, prawdopodobnie, nie tylko z brakiem przekonania co do

istotnej roli *T. cati* w wywoływaniu toksokarozy u ludzi, lecz również z trudniejszym pozyskaniem materiału badawczego.

Wyniki badań przeprowadzonych w aglomeracji poznańskiej w latach 1981-1982 (9) oraz 1994-1998 (12) wskazywały, że częstość toksokarozy u psów spada i nie ma odzwierciedlenia w stopniu zanieczyszczenia gleby jajami *Toxocara* spp. (12). Celem tej pracy było określenie ekstensywności inwazji *Toxocara* spp. i innych helmintów u psów i kotów na terenie Poznania i okolic. Rozpoznanie w tym zakresie może ułatwić określenie udziału *T. canis* i *T. cati* w zanieczyszczaniu środowiska jajami *Toxocara* spp. inwazyjnymi dla człowieka.

Materiał i metody

Od października 1997 r. do października 1998 r. zbadało koproskopowo na obecność jaj *T. canis* lub *T. cati* 445 psów i 105 kotów pochodzących z Poznania i okolic, uwzględniając wiek i płeć badanych osobników, a w przypadku kotów również teren ich bytowania. Kał dostarczali

właściciele zwierząt lub pobierano go z odbytnicy w czasie badań klinicznych. Próbkę świeżego kału badano metodą flotacji wg Fülleborna używając jako płyn flotujący, nasycony roztwór chlorku sodowego (NaCl) (20). W trakcie prowadzenia obserwacji mikroskopowych dodatkowo określano obecność w kale jaj lub oocyst innych pasożytów. Gatunki jaj nicieni z rodziny *Ancylostomatidae* określano na podstawie cech biometrycznych przyjmując, że jaja *Ancylostoma caninum* osiągają wymiary 74-84×48-54 µm, a *Uncinaria stenocephala* 63-76×32-38 µm (6).

Wyniki i omówienie

W tab. 1 zestawiono wyniki badań ekstensywności toksokarozy na tle innych inwazji pasożytów jelitowych u psów i kotów w Poznaniu i okolicach. Spośród zbadanych 445 psów u 140 (31,5%) stwierdzono jaja nicieni *T. canis*. Toksokaroza u kotów była częstsza, gdyż wśród 105 zbadanych kotów 41 (39,1%) posiadało w kale jaja *T. cati*. Uzyskane wyniki wskazują więc, że inwazja *Toxocara spp.* częściej dotyczy kotów niż psów, co zgodne jest z wcześniejszymi obserwacjami przeprowadzonymi w Belgii (19), Holandii (15), Niemczech (4), Słowacji (3) i Chile (17). Natomiast w Irlandii inwazje *Toxocara spp.* u bezpańskich psów były znacznie częstsze niż u bezpańskich kotów (14), ale i tak koty te były zarażone z większą ekstensywnością niż w aglomeracji poznańskiej.

Inwazje *Toxocara spp.* u badanych zwierząt były wielokrotnie częstsze niż innych pasożytów jelitowych. Potwierdza to wcześniejsze obserwacje wskazujące, iż toksokaroza jest najpowszechniej występującą inwazją psów i kotów (5, 16). Warto podkreślić, że prócz *Toxocara spp.*, chorobotwórczymi dla człowieka pasożytami stwierdzonymi w badanym materiale były np.: *Toxoplasma gondii* czy nicienie z rodziny *Ancylostomatidae* (tab. 1).

Częstość inwazji w różnych okresach życia u badanych psów i kotów rozkłada się nieco inaczej (tab. 2). O ile u psów duże zarażenie *T. canis* występuje w pierwszych trzech miesiącach życia (u 26% szceniąt), a następnie gwałtownie spada, to u kotów, wprawdzie ekstensywność inwazji *T. cati* też jest największa w pierwszych 3 miesiącach życia, jednakże dwukrotnie niższa (13%) niż w porównywalnym okresie u psów, a poza tym ekstensywność inwazji u kotów starszych niż 3 miesiące utrzymuje się na stałym wysokim poziomie (9%). Wyniki takie tłumaczy fakt zarażenia śródmacicznego płodów przez ciężarne suki oraz brak tej drogi zarażenia u kotów, a także zdolność larw *T. cati* do odbywania wędrówki „typu ascaris” przez wiele lat życia kotów (6).

Inwazje *T. canis* były podobnie częste u psów rasowych jak i nierasowych (ok. 32%) przy czym zarysowały się różnice w odniesieniu do płci badanych zwierząt. Samce psów były zarażone w 51%, a samice w 31% badanych. Prawdopodobnie u samic większość inwazji kończy się na postaci larwalnej zatrzymanej w tkankach po to, aby w czasie ciąży przekazać je śród-

Tab. 1. Występowanie toksokarozy oraz innych inwazji pasożytów jelitowych u psów i kotów w aglomeracji poznańskiej w latach 1997-1998 – liczba (%)

Pasożyt	Żywiciel	
	Pies (n=445)	Kot (n=105)
<i>Toxoplasma gondii</i>	–	1 (1,0)
<i>Isospora sp.</i>	–	2 (1,9)
<i>Echinochasmus perfoliatus</i>	1 (0,2)	–
<i>Taenia sp.</i>	2 (0,5)	11 (10,5)
<i>Dipylidium caninum</i>	18 (4,0)	5 (4,8)
<i>Trichuris vulpis</i>	14 (3,2)	1 (1,0)
<i>Ancylostoma caninum</i>	9 (2,0)	–
<i>Ancylostoma tubeforme</i>	–	6 (5,7)
<i>Uncinaria stenocephala</i>	9 (2,9)	1 (1,0)
<i>Toxascaris leonina</i>	4 (0,9)	3 (2,9)
<i>Toxocara canis</i>	140 (31,5)	–
<i>Toxocara cati</i>	–	41 (39,1)

Tab. 2. Ekstensywność inwazji (%) *Toxocara canis* u psów i *T. cati* u kotów w aglomeracji poznańskiej z uwzględnieniem wieku i płci żywicieli w latach 1997-1998

Żywiciel	Wiek (miesiące)				razem	Płeć	
	< 3	3-6	6-12	>12		samce	samice
Pies (n=445)	25,8	3,8	1,1	0,9	31,5	50,6	31,4
Kot (n=105)	13,3	8,6	8,6	8,6	39,1	41,3	45,8

macicznie na płody. Podobne wyniki uzyskał na terenie Poznania Kozakiewicz w latach 80-tych (9). U kotów natomiast, u których nie ma zarażenia śródmacicznego postacie dorosłe *T. cati* częściej stwierdzano u samic (46% badanych) niż u samców (41% badanych). Jednocześnie nie stwierdzono różnicy w ekstensywności zarażenia kotów przebywających wyłącznie w domu i tych, które miały wybieg poza mieszkaniem. Ponieważ wszystkie zarażone koty domowe były młode, należy przypuszczać, że zostały one zarażone w czasie ssania mleka matki, a nie jajami lub larwami pochodzącymi ze środowiska.

W uzyskanych wynikach uwagę zwracają dwa ciekawe przypadki, a mianowicie znalezienie w kale psa jaja *Echinochasmus perfoliatus* oraz w kale kocim jaja *Trichuris vulpis* (tab. 1). Obecność u psa *E. perfoliatus*, który występuje zazwyczaj u dzikich mięsożer-

nych, należałoby wiązać z obecnością na badanym terenie dużej populacji lisa rudego, *Vulpes vulpes*, u którego stwierdzono znaczną ekstensywność inwazji tej przywry sięgającą 76% spośród 83 badanych osobników. Znalazienie natomiast jaja *T. vulpis* w kale kota prawdopodobnie jest wynikiem przepasażowania przypadkowo połkniętego jaja przez przewód pokarmowy żywiciela niespecyficznego. Taka bierna transmisja jaj geohelminarów przez kręgowce jest zjawiskiem dość powszechnym (2).

Jak wynika z badań epidemicznych przeprowadzonych w aglomeracji poznańskiej, psy i koty stanowią źródło chorób inwazyjnych dla żywicieli właściwych oraz przypadkowych, do których należy człowiek. W tej sytuacji należałoby podjąć działania zmierzające do ograniczenia źródeł inwazji w środowisku. Należy podjąć działania równoległe, skierowane z jednej strony na właściwe, terminowe odrobaczanie psów i kotów, a z drugiej na dbałość o stan sanitarny środowiska. Szczególną opieką należy otoczyć miejsca zabaw dzieci (grupy największego ryzyka toksokarozy) zwłaszcza piaskownice, w których chętnie defekują koty. Ponadto należałoby uświadamiać ludzi w zakresie potencjalnych zagrożeń zoonotycznych związanych z przebywaniem psa lub kota w bliskim otoczeniu człowieka oraz możliwości zapobiegania inwazjom.

Wnioski

1. Toksokaroza jest najczęstszą inwazją pasożytów jelitowych u psów i kotów zamieszkujących Poznań i okolice.

2. W aglomeracji poznańskiej koty, podobnie jak psy, mogą odgrywać dużą rolę w zanieczyszczaniu środowiska jajami *Toxocara spp.*

Piśmiennictwo

1. Barriga O. O.: Vet. Parasitol. 29, 195, 1988.
2. Beawer P. C.: Health Laboratory Science 2, 116, 1974.
3. Dubinsky P., Havasiova-Reiterova K., Petko B., Hovorka J., Tomasovicova O.: Parasitology 110, 187, 1995.
4. Epe C., Ising-Volmer S., Stoye M.: Dt. tierärztl. Wschr. 100, 426, 1993.
5. Gaca K., Michalski M. M., Szlagiewicz M., Sokół R., Siemionek J.: Medycyna Wet. 54, 407, 1998.
6. Georgi J. R.: Parasitology for Veterinarians. W. B. Saunders Co, 1980.
7. Górski P., Badowska M., Wedrychowicz H.: Wiad. Parazyt. 42, 221, 1996.
8. Gundlach J. L., Tomczuk K., Sadržikowski A. B.: Mat. XVI Zjazdu PTP, Poznań 1991, s. 64.
9. Kozakiewicz B.: Medycyna Wet. 11, 660, 1984.
10. Mizgajska H.: Rola czynników środowiskowych w biologii nicieni rodzaju *Toxocara*. AWF Poznań, Monografie 1998, 334, 47.
11. Mizgajska H.: Wiad. Parazyt. (w druku).
12. Mizgajska H., Luty T.: Przeg. epid. 52, 441, 1998.
13. Okulewicz A., Zlotorzycza J., Czulowska A.: Wiad. Parazyt. 40, 293, 1994.
14. O'Lorcain P.: J. Helminthol. 68, 331, 1994.
15. Overgaauw P. A. M.: Vat. Quart. 19, 14, 1997.
16. Szlagiewicz M., Sokół R., Spodniewska A.: Medycyna Wet. 54, 106, 1998.
17. Torres P., Franjola R., Perez J., Anad S., Hermosilla C., Flores L., Riquelme J., Salazar S., Miranda J. C., Montefusco A.: Chile Bol. Chil. Parazitol. 50, 57, 1995.
18. Uga S., Minami T., Nagata K.: Am. J. Trop. Med. 54, 122, 1996.
19. Vanparijs O., Hermans L., Flaes L van der: Vet. Parasitol. 38, 67, 1991.
20. Ziomko I., Cencek T.: Zarys laboratoryjnej diagnostyki parazytologicznej zwierząt gospodarskich, I. Wet., Puławy, 1995.

Adres autora: dr wet. Tomasz Luty, ul. Rogozińska 53, 62-095 Murowana Goślina

DAVISON H. C., FRENCH N. P., TREES A. J.: Specyficzna dla stada oraz dla wieku częstotliwość występowania przeciwciał dla *Neospora caninum* w 14 stadach krów mlecznych w Wielkiej Brytanii. (Herd-specific and age-specific seroprevalence of *Neospora caninum* in 14 British dairy herds). Vet. Rec. 144, 547-550, 1999 (20)

Przebadano testem ELISA występowanie przeciwciał dla *Neospora caninum* u krów rasy holsztyńsko-fryzyjskiej w 14 stadach w Wielkiej Brytanii. W 3 stadach występowały ronienia sporadyczne, w 8 endemiczne zaś w 3 ronienia epidemiczne na tle zakażenia tym patogenem. Krew do badań pobrano jednorazowo. Spośród 4295 sztuk badanych 17,1% reagowała dodatnio w odczynie ELISA przy czym częstotliwość odczynów dodatnich w stadzie wahała się od 7,3% do 44,8%. Nie stwierdzono zależności pomiędzy wielkością stada lub epidemicznym występowaniem ronień a częstotliwością wyników dodatnich w stadzie. Nie wzrastał też odsetek wyników dodatnich badania serologicznego wraz z wiekiem zwierząt. Różnice dotyczyły bydła w wieku 7-12 miesięcy oraz 13-24 miesięcy u którego u odsetek wyników pozytywnych był statystycznie istotnie niższy. W stadach bydła istotne znaczenie w rozwoju infekcji odgrywa pionowe przekazywanie czynnika zakaźnego.

G.

COUGHAN A. R., ROBERTSON D. H. L., BENNETT D., MAY C., BEYNON R. J., CARTER S. D.: Metaloproteinazy matrix 2 i 9 w reumatoidalnym zapaleniu stawów u psów. (Matrix metalloproteinases 2 and 9 in canine rheumatoid arthritis). Vet. Rec. 143, 219-223, 1998 (8)

Metaloproteinazy 2 i 9 (MMPs) matrix odgrywają ważną rolę jako mediatorzy uszkodzenia tkanek w chorobach stawów. MMPs są wydzielane w formie proenzymów które do aktywacji wymagają rozszczepienia wiązania N-terminalnego cząsteczki peptydu. Aktywacje MMPs regulują drobno cząsteczkowe lokalne inhibitory (TIMPs). Zaburzenia w sekrecji i aktywności MMPs odgrywają, przynajmniej u ludzi, kluczową rolę w reumatoidalnym zapaleniu stawów. Określono poziom MMPs 2 i 9 w próbkach mazi stawowej pochodzącej z 20 stawów od 9 psów z reumatoidalnym zapaleniem stawów stosując metodę zymografii w żelu żelatynowym. Uzyskane wyniki skonfrontowano z aktywnością żelatynolityczną mazi oznaczona metoda ELISA. Badana aktywność w mazi pochodzącej ze stawów chorych była znacznie wyższa niżeli w mazi pochodzącej ze stawów zdrowych. Mazi ze stawów zdrowych nie wykazywała aktywności MMP9. Obecność MMP9 była skorelowana z aktywnością żelatynolityczną oznaczona metoda ELISA. Zastosowanie u jednego psa z zapaleniem stawów kortykosterydów spowodowało cofnięcie się zaburzeń w MMPs.

G.